

מ י ו מ ה ב ח ו ב ר ת

ה ק ר

- פרופסור דניאל קארפי, מאוניברסיטת תל-אביב, מקיף במחקר מיוחד את גורלם של יהודי יוון בתקופת השואה תחת שלטונות הכיבוש האיטלקיים. יוון הותקפה על-ידי הצבא האיטלקי ורק באביב 1941, עם המתקפה הגרמנית המאסיבית על יוגוסלאביה, נשלם כיבושה. העיר סאלוניקי, בה ישבה מרבית האוכלוסייה היהודית של יוון, הועמדה תחת שלטון גרמני, בעוד שהבירה אתונה ומרבית שטחה של יוון העתיקה היו בשלטון איטלקי שעמד בפני לחץ גרמני על גורל היהודים שם.
- אפרים אופיר, מקיבוץ שובל, מבסס את עבודתו במכון ליהדות זמננו על ארכיונים ותעודות מן השנים 1938—1941 ומתחקה אחר העליה הבלתי-ליגאלית של היהודים לאירגוניה שניסו להימלט בשנים אלו מאימת הנאציזם העולה ולהגיע לארץ-ישראל. רומניה שימשה ארץ מוצא לספינות המעפילים שחתרו במירוץ עם הזמן כדי להגיע לאדמת המולדת. דרך הדאנובה, בספינות נהר, הגיעו עד לחוף הים השחור ומשם עלו על ספינות ישנות ורעועות, תוך מאמצים נואשים וקשים, וניצול קשרים ושוחד.
- אנו נותנים כאן את חלקו השני והאחרון של המחקר שערך יונתן קפלן, במסגרת המכון ליהדות זמננו באוניברסיטה העברית בירושלים, על פעולותיה ויוזמותיה הציבוריות והפרסומיות של „קבוצת ברגסון“ שלוחה של האצ"ל בארצות-הברית בימי מלחמת-העולם השנייה. דגש מיוחד ניתן ליחסיהם של אנשי המשלחת עם מנהיגיה של ארצות-הברית, יהודים ולא-יהודים.

ד מ ו י ו ת

- שמואל מעין, מקיבוץ מענית, ערך מחקר מקיף על דמותו של מויטק (משה) זילברברג, מפקדו של האירגון היהודי הלוחם בצ'נסטוכובה. מויטק זילברברג היה רב-טוראי בצבא הפולני ונפל בשבי הגרמני בקרבות על גהר הוויסלה. הוא מילא תפקיד רב-חשיבות באירגון המתתרת למאבק נגד הגרמנים בצ'נסטוכובה, שהצלחה לא האירה להם פנים ומוטק נפל בתוך הבונקר, בשל הלשנה.
- אברהם זילברשטיין, איש המתתרת והאירגון היהודי הלוחם, שהיה עם מויטק גם ביום האחרון בבונקר, מוסר עדות על פרשת ההתקפה הגרמנית הגורלית ונפילתו של מפקד האי"ל בצ'נסטוכובה.

מ ק ו ר ו ת ו ע ד ו י ו ת

- נפתלי קארצ'מר שירת כחייל סדיר בדיביויה הראשונה של הצבא הפולני והשתתף בקרבות עקובים מדם נגד הפולש הנאצי ונפל בשבי יחד עם חיילים פולנים אחרים. בשבי הסתיר את מוצאו והתחזה כפולני ועשה עם השבויים בעבודת-כפייה אצל בעלי-

אחוזות גרמנים. מתוך ספרו שעוד יפורסם אנו מביאים פרק על אשר עבר עליו בימי השבי הראשונים.

- בילקוט ל' פירסמנו את חלקה הראשון של התעודה המפורטת שכתב חיים יחיל ז"ל, שהיה ראש משלחת אונרר"א הארצישראלית לשארית-הפליטה, על מחנות העקורים בגרמניה לאחר מלחמת-העולם השנייה. כאן אנו נותנים את חלקה השני של תעודה חשובה זו, הנמסרת כנתינתה ומהווה מיסמך מהימן לקורות הימים ההם גם בשל התפקיד שמילא המחבר.

ע י ו ן

- הדים לעיונו של ישראל גוטמן, בילקוט מורשת כ"ח, על ייחודה ואופיה האוניברסאלי של השואה, ניתנים כאן בעיונו של ישעיהו לנדאו. הציר המרכזי בעיון זה הוא האם היה „ייחודי“ ליחסם של הנאצים לגבי היהודים, או שהיה זה רק שלב ראשון לכוונותיהם לגבי עמים אחרים.
- סיכום של מחקר מקיף שערך יחיאל שיינטוך, מהאוניברסיטה העברית בירושלים, על ספרות יידיש ועברית תחת שלטון הנאצים במזרח-אירופה, במיוחד ביצירתם של יצחק כצנלסון, אברהם סוצקבר וישעיהו שפיגל. האם יש לגורמי הזמן השפעה על המעבר בכתיבה מעברית ליידיש ולהפך? גם על כך מנסה המחבר לתהות במחקר זה.